

Omówienia nadesłanych książek

LITURGIA

BOGUNIOWSKI Józef Waław SDS, *Misterium paschalne w roku liturgicznym*, Kraków: Wydaw. Naukowe PAT 1997 — [6], X, 202 s.

Książka stanowi publikację wykładów wygłoszonych w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie i w Wyższym Seminarium Duchownym Salwatorianów w Bagnie.

GRZEŚKOWIAK Jerzy, *Eucharystia — człowiek — świat*, Włocławek: Włocławskie Wydaw. Diecezjalne 1997 — 254, [1] s.

W prezentowanej książce przedstawiono, w popularny sposób, powiązania misterium Eucharystii z codziennym życiem chrześcijańskim i apostołskim zaangażowaniem w świecie. Całość zagadnienia przedstawił Autor w dwunastu rozdziałach: *Od Eucharystii do „mszy życia”*; *Świadkowie Chrystusa*; *Sakrament braterskiej miłości*; *Źródło przebaczenia*; *Pokój nam wszystkim*; *Pokarm wolności i wyzwolenia*; *Wezwanie do odnowy moralnej*; *Konsekracja pracy*; *Cierpienie przewyciężone w Chrystusie*; *Eucharystia a małżeństwo i rodzina*; *Sakrament nadziei*; *Nadzieja kosmosu*. W zakończeniu pracy umieszczono wykaz odpowiednich dokumentów kościelnych.

Lądskie sympozja liturgiczne. Rys historyczny i materiały z sympozjów liturgicznych organizowanych w Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Salezjańskiego

w *Lądzie n. Wartą w latach 1986–1994*, red. A. DURAK SDB, Kraków: Poligrafia Salezjańska 1997 — 281, [1] s.

Na treść pracy składają się następujące artykuły: DURAK Adam SDB, *Lądzkie sympozja liturgiczne. Zarys historyczny*; NADOLSKI Bogusław TChr, *Współczesne problemy odnowy liturgicznej*; DURAK Adam SDB: *Pojęcie uczestnictwa w liturgii Kościoła. Rys historyczny*; SOBECZKO Helmut, *Teologiczna odnowa znaku liturgicznego*; DURAK Adam SDB, *Duch Święty w celebracji zbawczego misterium liturgiczno-sakramentalnego*; SKOROWSKI Henryk SDB, *Eucharystia w etosie współczesnego chrześcijanina*; DURAK Adam SDB, *Modlitwy eucharystyczne we Mszy świętej z udziałem dzieci*; PIERSKAŁA Rudolf, *Adaptacja tekstów biblijnych we Mszy świętej z udziałem dzieci*; WALDER Antoni SDB, *Msza św. z udziałem dzieci. Próba praktycznego zastosowania odnośnych przepisów*; TENŻE: *Muzyka liturgiczna w grupach młodzieżowych. Propozycje — ocena*; JANICKI Jan, *Hymn w codziennej modlitwie Ludu Bożego (liturgia godzin)*; SZYMANEK Edward TChr, *Czytania biblijne w liturgii godzin. Niedziele okresu zwykłego*; NIEMCZEWSKI Sławomir SDB, *Udział kapłana, chorego i wspólnoty lokalnej w sakramentach chorych*; MURAWSKI Roman SDB, *Katecheza dzieci z rodzin zlaicyzowanych*; PONCZEK Rajmund, *Przeżywanie niedzieli w rodzinie chrześcijańskiej*; TOMCZYK Dominik SchP, *Modlitwa w Duchu Świętym*. Edycję zamyka wykaz programów poszczególnych sympozjów liturgicznych.

LEWANDOWSKI Jerzy, *Eucharystia. Dar i Ofiara*, przedm. TYRAWA Jan, bp, Zabki: „Apostolicum” 1997 — 135 s.

Książka pragnie zapoznać wiernych w przystępny sposób z najważniejszym sakramentem wiary katolickiej. Sakrament ten Autor omówił w następujących częściach: *Misterium eucharystyczne*; *Uczta eucharystyczna*; *Duchowość eucharystyczna*; *Kult eucharystyczny*; *Kongresy eucharystyczne*.

PASTUSZKO Marian, *Najświętsza Eucharystia według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, przedm. S. CZERWIK, Kielce: „Jedność” 1997 — 485, [2] s.

Ks. prof. dr hab. Marian Pastuszko, oficjał Sądu Biskupiego w Kielcach oraz długoletni wykładowca prawa kanonicznego w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie i Kieleckim Wyższym Seminarium Duchownym, oddaje do rąk czytelników dzieło, będące historyczno-kanonistycznym komentarzem do tytułu III księgi IV Kodeksu Prawa Kanonicznego z roku 1983. Tytuł ten obejmuje 62 kano-ny (kan. 897–958), dotyczące Najświętszej Eucharystii. Struktura książki ks. Pastuszki odpowiada ściśle układowi tej części Kodeksu Jana Pawła II.

We *Wstępie* przedstawia Autor źródła aktualnego prawa kanonicznego o Najświętszej Eucharystii. Są to: Dekret Gracjana (XII w.), Dekrety Grzegorza IX (XIII w.), uchwały Soboru Trydenckiego (1545–1563) oraz Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 r. (kan. 801–869). Tu również zajmuje się samym pojęciem Najświętszej Eucharystii (kan. 897) oraz uczestnictwem wiernych w sprawowaniu

Mszy św. (kan. 898). Po przedstawieniu części historycznej (od czasów apostołskich do encykliki *Mediator Dei*, Autor sięga do nauki *Vaticanum II*, zwłaszcza do KL oraz do dokumentów posoborowych, z których wywodzą się zalecenia, jakie kanon ten daje wiernym i duszpasterzom, aby mógł być urzeczywistniony ideał czynnego udziału we Mszy św. oraz najwyższej czci, jaką wszyscy wierni powinni okazywać Najświętszej Eucharystii).

Zasadniczy trzon pracy obejmuje trzy rozdziały, których tytuły pokrywają się z tytułami zamieszczonymi w aktualnym Kodeksie Prawa Kanonicznego.

PINSK Johannes, *Świat i sakramenty*, przekł. [z niem.] WOLICKI M., wstęp ŚWIERZAWSKI Wacław, bp, Kraków 1997 — 317, [1] s. (Vetera et Nova. Biblioteka Przekładów Klasyki Liturgiki Instytutu Liturgicznego w Krakowie 4).

Jest to przekład pracy, która ukazała się we Freiburgu w 1938 r. W części pierwszej prezentowanej książki ks. J. STEFAŃSKI we *Wprowadzeniu* przedstawia sylwetkę wybitnego liturgisty niemieckiego J. Pinska (1891–1957) oraz omawia jego twórczość pisarską, która wywarła głęboki wpływ na odnowę liturgiczną XX wieku. W pracy *Świat i sakramenty* rozważane są następujące problemy: *Sakramenty i „sakramentalny świat”*; *Uzasadnienie sakramentalnego charakteru świata* (Życie Chrystusa w Jego indywidualnej formie; Życie Chrystusa w formie wspólnotowej Kościoła); *Struktura „sakramentalnego świata”* (Sakramentalne ukształtowanie osoby; Chrystus — naszym życiem); *Sakramentalne ukształtowanie ludzkich relacji wspólnotowych* (Wspólnoty naturalne — panowanie i służba; Królowanie i kapłaństwo Chrystusa; Lud sakramentalny; Chrześcijańska rodzina; Sakrament święceń kapłańskich; Sakrament małżeństwa); *Sakramentalna struktura świata rzeczy* (Święta przestrzeń; Czas święty; Rola słowa i pisma; Rzeczy materialne; Świętowanie; Eucharystia — źródłem uświęcenia Kościoła i świata); *Sakramentalny nowy porządek i stary świat* (Wcielenie i kosmos; Ku eschatologicznej pełni).

SZAFRAŃSKI Adam Ludwik, *Wierzyć w Chrystusa i żyć Eucharystią*, Bytom: Oficyna Wydaw. 4K 1997 — 287 s.

Książka — jak pisze Autor — „jest zbiorem refleksji popularno-naukowych i bardziej teologicznych wymagających od czytelnika głębszej refleksji... i modlitwy”. Ks. prof. A. Szafrąński swoje rozważania przedstawił w następujących rozdziałach: *Czynności zbawcze Chrystusa w Kościele*; *Msza święta jako ofiara nowego przymierza*; *Chrystus obecny i działający*; *Zjednoczenie z Chrystusem i ludźmi*; *Kult Najświętszego Sakramentu*.

Światło pszennego chleba. Eucharystia w poezji polskiej, wybór i posł. SMASZCZ W., Warszawa: PAX 1996 — 343, [1] s.

Na prezentowany tom złożyły się wiersze i poematy, bądź ich fragmenty, o tematyce eucharystycznej od XV wieku po współczesność. Z bogatego dorobku polskiej poezji religijnej Autor opracowania wybrał utwory spełniające zarówno kryteria tematyczne, jak i artystyczne. Teksty uszeregowano w układzie chronologicznym.

Tekst sakralny inspirowany liturgiá, red. HABRAJSKA G., Łódź: Wydaw. Uniw. Łódzkiego 1997 — 310, [3] s.

Na treść pracy składają się następujące artykuły: ROMAŃCZUK Szymon, abp, *To co wspólne i to co różne w prawosławiu i katolicyzmie na przykładzie liturgii*; CZAJKOWSKI Michał, *Liturgia chrześcijańska i żydowska*; PILARCZYK Krzysztof, *Biblijna i pozabiblijna literatura hebrajska w liturgii synagogałnej*; BILIŃSKI Krzysztof, *Liturgia Kościoła ormiańskiego w Polsce w okresie międzywojennym — próba literaturoznawczej refleksji*; WORONCZAK Jerzy, *Rola kulturowa liturgii jako lektury zinstytucjonalizowanej*; RZEPKA Wojciech Ryszard, WALCZAK Bogdan, *Historyczno-językowe prolegomena do staropolskiego kanonu mszy*; MOSZYŃSKI Leszek, *Dwa polskie renesansowe przekłady Sekwencji do Ducha Świętego: protestancki Artomiusza z roku 1587 i katolicki Laterny z roku 1588*; CYBULSKI Marek, *Modlitwy Wacława a Psalterz*; DZIKA Urszula, *Sfera sacrum w przekładzie — biblijne psalmy królewskie*; GIEPARDA Eugeniusz, *Biblia jako inspiracja tłumacza. Psalterz u Marka Skwarnickiego i w Biblii Tysiąclecia*; KRŠKO Jaromír, *K problematike prekladov piesne Martina Luthera „Ein feste Burg”*; MAJTÁN Milan, *Problematika lexiky a starozákonných reálií v slovenských prekladoch Bible*; BRALLEWSKI Dariusz, *Francuszczyzna potoczna w tekście sakralnym na przykładzie wybranych fragmentów Pisma świętego*; SCZANIECKI Paweł OSB, *Perykopy wielkopostne Tomasza ze Zbrudzewa*; NADOLSKI Bogusław, *Inspiracja liturgiczna w Modlitewniku księżnej Gertrudy*; WYDRA Wiesław, *Nieznany drukowany przekaz obrzędu Elevatio Crucis z Płocka (1498)*; SIATKOWSKA Ewa, *Parafrazy pasyjnej pieśni „Patris Sapientia...” w języku polskim, górnołużyckim i dolnołużyckim. Próba analizy konfrontatywnej*; DZIEDZIC Stanisław, *Staniąteckie kancjonały. O tradycjach literackich i muzycznych konwentu pp. Benedyktynek w podkrakowskich Staniątkach*; KAMIŃSKA Maria, *Marka Skwarnickiego Pieśni — tradycja i nowoczesność*; LESZCZYŃSKI Zenon, *Waloryzujące słownictwo litanii*; KOVÁČIK Ľubomír, *Modlitbový žáner v detskej literatúre („Modlitbičky” Milana Rúfusa)*; HABRAJSKA Grażyna, *Specyfika języka kazań dla dzieci księdza Jana Twardowskiego*; ZIENIUKOWA Jadwiga, *Współczesne kazania dolnołużyckie. Refleksje językoznawcy*; ŻARCZYŃSKA Małgorzata, *„[...] Żeby z mowy zrodziły się czyny” Echa liturgii w twórczości Józefa Czapskiego*; SOBCZYKOWA Joanna, *Modlitwa jako akt mowy w świetle komentarza ks. dr Jakuba Wujka w Biblii*; LENART Mirosław, *Modele interakcji w modlitwie do św. Józefa (na przykładzie tekstu znajdującego się w modlitewniku Droga do nieba z roku 1910)*; SKLADANÁ Jana, *Biblia ako prameň slovenskej frazeológie*; REICHAN Jerzy, *Polskie gwarowe „Ojczenasze” i „zdrowaški”*; OKONIOWA Joanna, *Sacrum w tytułach dzieł sztuki (słowo w twórczości plastycznej Tadeusza Kantora)*.

Wielkanoc w polskiej kulturze, red. BOREJSZO M., Poznań: „W drodze” 1997 — 170, [6] s.

Na treść pracy składają się następujące artykuły: CZARNECKA Katarzyna, *Geneza i liturgia świąt Zmartwychwstania Pańskiego*; BOREJSZO Maria, *W kręgu zwyczajów wielkanocnych*; WALCZAK Bogdan, *Najstarsze pieśni pasyjne i wielkanocne w języku polskim*; LISOWSKI Tomasz, *Osobliwości językowe pieśni wielkopostnych*; MIGDAŁ Jolanta, *Osobliwości językowe pieśni wielkanocnych*; LIBEREK Jarosław, *W kręgu kulturowym nazw wielkanocnych*; BOREJSZO Maria, *Przysłowia ludowe związane z okresem wielkanocnym*; LISOWSKI Tomasz, MIGDAŁ Jolanta, *Aneks [teksty pieśni wielkopostnych i wielkanocnych. Wybór]*.

MUZYKA

Z kolędą przez wieki. Kolędy w Polsce i w krajach słowiańskich, red. BUDREWICZ T., KOZIARA S., OKOŃ J., Tarnów: „Biblos” 1996 — 610, [2] s.

Pozycja stanowi publikację referatów wygłoszonych w ramach międzynarodowej konferencji naukowej *Kolędy w Polsce i w krajach słowiańskich — geneza, rozwój, stan obecny*, jaka odbyła się w Krakowie w dniach 9–12 stycznia 1995 r. Zawiera naszępujące artykułów: ŻYCIŃSKI Józef, bp, *Paradoksy Bożych Narodzin. Wprowadzenie*; OKOŃ Jan, *Kolęda jako fenomen kultury*; KREINER Jerzy M., *Gwiazda betlejemaska w oczach astronoma*; ADAMEK Zbigniew, *Bezczas w teofanicznych obrazach Bożego Narodzenia*; RITTEL Stefan Jerzy, *Kolęda w systemie kultury. (Na podstawie wyboru kolęd ukraińskich)*; STANKOWSKA Agata, *O ikoniczności kolędy*; LIPATOW Aleksander W., *Historia literatury a gatunek. Czynniki uniwersalne i lokalne: kolęda*; BARTMIŃSKI Jerzy, DROZDOWSKI Artur, *Z prac nad katalogiem kolęd polskich. Kryteria opisu i systematyki kolęd*; NIEZNANOWSKI Stefan, *Stan prac nad edycją kolęd polskich XVII–XVIII wieku*; DZIEDZIC Stanisław, *Klejnoty staro-dawnego opactwa. Kolędy staniąteckie*; KRUKOWSKI Jan, *Kolęda i kolędowanie w szkolnictwie krakowskim XVII wieku*; MELLER Katarzyna, *Protestanckie kolędy z XVI wieku*; MAGNUSZEWSKI Władysław, *Obrzęd kolędowania jako zabawa literacka XVII wieku. Rekonesans*; STARNAWSKI Jerzy, *Uwagi o kolędzie Juliusza Słowackiego „Chrystus Pan się narodził”*; CZARNECKA Katarzyna, *Kolędy czasów wojny i okupacji*; MARCHWICA Wojciech M., *Właściwości muzyczne kolęd polskich XVI–XVIII w.*; SAWICKI Bernard OSB, *W poszukiwaniu idiomu meliki kolędowej — chorał gregoriański okresu Bożego Narodzenia a kolędy polskie, czeskie i kaszubskie*; WIŚNIEWSKI Jerzy, *Słowo i muzyka w II kantacie z „Weihnachtsoratorium” J.S. Bacha*; BIELACKI Marek, *Kolęda w dramatach muzycznych Ernesta Brylla*; KLIŚ Zdzisław, *Scena Bożego Narodzenia w polskiej sztuce średniowiecznej*; KOZIARA Stanisław, *Świat zwierzęcy w kolędach*; PODOBIŃSKI Stanisław, *Kreatywność językowa w kolędach*; RITTEL Teodozja, *Struktura treści i mechanizmy semantyczne w kolędach. (W kontekście metafory maryjnej)*; GODYŃ Jan, *Folklor i gwara w pastorałkach karmelitańskich z XVIII wieku*; BUDREWICZ Tadeusz, *Najpiękniejsza kołysanka polska. (O „Lulajże, Jezuniu”)*; JURKOWSKI Henryk, *Inspiracje kolędowe*

w przedstawieniach na Boże Narodzenie; BIAŁOTA Marek, *Kolędowe inscenizacje w Reducie*; BALUCH Alicja, *O „Pastorałkach” Tytusa Czyżewskiego na tle formizmu*; BARTMIŃSKI Jerzy, *Ludowe kolędy apokryficzne*; REICHAN Jerzy, *Wyraz „kolęda” w gwarach polskich*; GODULA Róża, *Dramatyzacja czasu „przejścia” w obrzędzie kolędowania*; SMOLIŃSKA Teresa, *Czas świąteczny na scenie. O współczesnym kolędowaniu konkursowym w Polsce*; LUDWICKA Joanna, *Łódzkie kolędy robotnicze*; TUREK Krystyna, *Kolędy życzące z Górnego Śląska*; ANTOSZCZYK Bożena, *Z tradycji bożonarodzeniowych w sieradzkim. Obrzędowość i kolędy*; WINOGRADOWA Ludmiła N., *Aspekt genetyczny kolędowania słowiańskiego*; KREKOVIČOVÁ Eva, *Rozwój i typologizacja kolęd słowackich w kontekście paraleli polsko-słowiańskich*; DAMBORSKÝ Jiří, *Kolędy czeskie*; ŁOJKA Aleś, *Kolędy na Białorusi. Typologia białoruskich kolęd*; ŁUŻNY Ryszard, *Czy prawosławna Słowiańszczyzna wschodnia zna pieśń kolędową oraz obrzędy chrześcijańskiego kolędowania?*; RÓŻAŃSKA-KOKSZAROWA Eleonora, *Kolędowanie na pograniczu prawosławno-katolickim — dzisiaj*; JANKOWSKA Ludmiła A., *„Winszowanie Rozdestwa Chrystowa” — nieznany cykl poetyckich życzeń świątecznych Symeona Połockiego*; MALEK Eliza, *Funkcja kolęd w dramacie bożonarodzeniowym św. Dymitra Rostowskiego*; NAUMOW Aleksander, *Teologia bożonarodzeniowych pieśni Bohohtasnyka*; PROKOP Jan, *Boże Narodzenie między sacrum a profanum*; DELLE GRAZIE Giuseppe, *Kolędy z Apulii. Komentarz do „Santa Allegrezza”*; DAMBSKA-PROKOP Urszula, *Uwagi o kolędach francuskich*; SARNOWSKA-GIEFING Irena, *„Cicha noc, święta noc” Dzieje kolędy i jej polskie wersje*; ZIELIŃSKI Andrzej, *Recepcja kolęd polskich we Włoszech*; ŻALIŃSKI Henryk, *Święta Bożego Narodzenia w życiu Wielkiej Emigracji*; ORZECHOWSKI Emil, *Kolędowanie w Buffalo*; NOWIŃSKI Franciszek, *Kościół katolicki i obrzędy bożonarodzeniowe na zesłaniu syberyjskim w XIX wieku*; BUJAK Jan, *Polskie kolędowanie Bukowińczyków — wczoraj i dziś*.

Śpiewnik pieśni kościelnych. Towarzystwa organowe, Wybór i oprac. ZALEWSKI Witold, wstęp PRZYBYLSKI T. SDB, Kraków: Pol. Wydaw. Muzyczne 1997 — VI, 146 s.

Zbiór zawiera akompaniamenty organowe w układzie czterogłosowym (na organy bez pedału) do 151, najbardziej znanych pieśni kościelnych, uszeregowanych według roku kościelnego (*Pieśni na Adwent; Pieśni na Boże Narodzenie; Pieśni na Wielki Post; Pieśni na Wielkanoc; Pieśni do Najświętszego Sakramentu; Pieśni do Ducha Świętego; Pieśni do Serca Pana Jezusa; Pieśni do Chrystusa Króla; Pieśni maryjne; Pieśni przygodne, mszalne, psalmy; Pieśni żałobne*). Autorem wszystkich opracowań jest Witold Zalewski — organista Katedry na Wawelu w Krakowie. Jak czytamy w nocie wstępnej, zbiór „jest przeznaczony przede wszystkim dla początkujących organistów, legitymujących się wykształceniem muzycznym na poziomie szkoły muzycznej II stopnia” (s. V).

Cennym uzupełnieniem zbioru jest przekrojowy szkic ks. Tadeusza Przybylskiego SDB: *Z dziejów towarzyszeń organowych do pieśni kościelnych w Polsce* (s. III–IV).

Śpiewnik staropolski, z. 2: *Pieśni na rok liturgiczny*, z. 4; *Psalmy*, oprac. POŹNIAK Piotr, WALECKI Waclaw, Kraków: „Musica Iagellonica” 1996 — 63; 44 s.

Kolejne zeszyty z omawianej już na naszych łamach serii („Liturgia Sacra” 1996 nr 3–4) poświęconej staropolskim pieśniom chóralnym z XVI i XVII wieku.

Zeszyt 2 zawiera 32 pieśni przeznaczonych na poszczególne okresy roku liturgicznego (*Kolędy* — 9 pieśni; *Pieśni pasyjne* — 3; *Pieśni wielkanocne* — 15; *Pieśni na Boże Ciało* — 4; *Pieśń na Nawiedzenie NMP i Magnificat na inne święta maryjne*). Pośród autorów tekstów spotykamy takie nazwiska, jak: Tomasz Bielawski, Jakub Lubelczyk, bł. Władysław z Gielniowa, zaś wśród kompozytorów — Cyprian Bazylik z Sieradza, Jan Ponikowski i Waclaw z Szamotuł.

Zeszyt 4 zawiera 14 wielogłosowych (od 3- do 5-głosowych) opracowań tekstów psalmów w przekładach na język polski. Są one dziełem takich twórców, jak: C. Bazylik, Waclaw z Szamotuł, J. Stobaeus czy J. Walter.

Obydwa zeszyty zawierają również noty źródłowe o poszczególnych utworach oraz informacje o znanych autorach tekstów i melodii.

SZTUKA

KOLBUSZEWSKI Jacek, *Cmentarze*, Wrocław: Wydaw. Dolnośląskie 1996 — 366, [2] s.

W serii Wydawnictwa Dolnośląskiego „A to Polska właśnie” ukazała się książka Jacka Kolbuszewskiego, profesora Uniwersytetu Wrocławskiego, pt. *Cmentarze*. Seria ta w krótkim czasie utworzyła sobie własną drogę na rynku księgarskim. Każdy album wydany w twardej oprawie zawiera kilkaset najwyższej jakości ilustracji, na papierze kredowym, które znakomicie uzupełniają tekst.

Prezentowana praca jest syntezą tego wszystkiego, co dotychczas napisano o polskich cmentarzach. Przekaz ma charakter literacki, a przecież jest to dzieło w pełni naukowe. Istnieje doskonała równowaga między ilustracjami (fotogramy najczęściej w wydaniu samego Autora) a komentarzem historycznym. Publikacja jest przeznaczona dla szerokiego odbiorcy. Powinna ona nie tylko zdobić księgozbiory teologiczne, ale jako dynamiczny nośnik wartości duchowych i chrześcijańskich, może być przedmiotem częstej kontemplacji. Mamy tu bowiem i sztukę umierania, kult śmierci i kulturę śmierci, eschatologię i liturgię chrześcijańskiego pogrzebu, wreszcie treści kulturowe i teologiczne, jakie niesie ze sobą sam grób i cmentarz oraz napisy nagrobne. Uzupełnieniem książki jest wielostronicowy aneks z wyborem odnośnej bibliografii, spisem ilustracji oraz indeksem nazwisk.

MANIURKA Piotr Paweł, *Mater Matris Domini. Święta Anna Samotrzcę w gotyckiej rzeźbie śląskiej*, Opole: Druk. Wydaw. Św. Krzyża 1997 — 319, [1] s., 15 tabl. (seria Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego „Z dziejów kultury chrześcijańskiej na Śląsku”, 11).

Tytułowe zagadnienie przedstawione zostało w czterech rozdziałach. W pierwszym (*Najwcześniejsze formy kultu św. Anny i ich rozwój do końca średniowiecza*) omówiono powstanie i rozwój kultu św. Anny do końca średniowiecza w Kościele na Śląsku, ze szczególnym uwzględnieniem genezy i rozwoju wyobrażeń św. Anny Samotrzczej. W rozdziale drugim (*Rzeźby św. Anny Samotrzcę na Śląsku*) przeprowadzono analizę formalną zinwentaryzowanych rzeźb św. Anny Samotrzcę. Przedstawiono pochodzenie, rozmieszczenie i stan zachowania poszczególnych obiektów. Usystematyzowano także figury według typów kompozycyjnych oraz omówiono przeznaczenie kultowe. W rozdziale trzecim (*Treści ideowe śląskich rzeźb św. Anny Samotrzcę. Analiza ikonograficzna*) przedstawiono treści ideowe śląskich rzeźb św. Anny Samotrzcę, zwłaszcza teologiczne podstawy kultu św. Anny z jej chrystocentrycznym i maryjnym wymiarem. W ostatnim, czwartym rozdziale ukazano śląskie wyobrażenia św. Anny Samotrzcę na tle rozwoju późnogotyckich rzeźb europejskich. Autor omówił tu specyficzne i charakterystyczne cechy śląskich obiektów.

Integralną i ważną częścią monografii jest *Katalog* zebranych i zinwentaryzowanych śląskich 78 rzeźb gotyckich św. Anny Samotrzcę (s. 157–319). W katalogu Autor odnotował stan zachowania, ewentualne informacje o przeprowadzonych pracach konserwatorskich oraz wykaz literatury. W opisie inwentaryzacyjnym uwzględniono ponadto: miejsce usytuowania rzeźby w ołtarzu, pracownię, w której powstała, dokładną lub przybliżoną datę jej powstania, rodzaj materiału, polichromię oraz wymiary rzeźby. Dodatkowo w *Aneksie* zamieszczono ilustracje rzeźb św. Anny Samotrzcę z innych dzielnic Polski (ilustracje 79–119) i innych regionów Europy (120–198).

Michał Klahr Starszy i jego środowisko kulturowe, red. WRABEC Jan, Wrocław: Druk. „Poligraf” 1995 — 305, [3] s. (Uniwersytet Wrocławski. Centrum Badań Śląskoznawczych i Bohemistycznych).

Pracę stanowi zbiór następujących artykułów: NOWAK Romuald, *Michał Klahr Starszy — stan i perspektywy badań*; KACZMAREK Romuald, *Nieznana rzeźba Michała Klahra Starszego w zbiorach prywatnych*; ZRÚBEK Rudolf, *Umění Klahrů na české straně Orlických hor*; STEPOWSKI Jarosław, *Jezuicki prospekt organowy okresu kontrreformacji, jego geneza i ideologia na przykładzie realizacji Michała Klahra w kościele jezuitów w Kłodzku*; KOŘÁN Ivo, *Žáci M. B. Brauna ve východních Čechách*; STEHLÍK Miloš, *Moravské sochařství první poloviny 18. století*; SCHEMPER-SPARHOLZ Ingeborg, *Die Bedeutung Schlesiens für die Wiener Barockplastik. Neue Erkenntnisse zu Matthias Rauchmiller und Matthias Steinl*; GUMIŃSKI Samuel, *Jan Riedel i francuskie wątki w snycerze śląskiej przełomu XVII/XVIII wieku*; CHRZANOWSKI Tadeusz, *Rzeźba jako element urbanistyki i ruralistyki doby późnego baroku*; MITKOWSKA Anna, *Krajobrazowy zespół kalwaryjny w Wambierzycach na*

tle kalwarii Piemontu i Lombardii; CZECHOWICZ Bogusław, DOBRZYŃIECKI Arkadiusz, *Wambierzyckie drogi pątnicze. Wstęp do problematyki badawczej*; POSPÍŠILOVÁ Věra, *Východní Čechy a transgrese víry v ideu národní a sociální*; PATER Józef, *Środowisko religijno-duchowe i kościelne w Kłodzku w końcu XVII i I połowie XVIII wieku*; ONISZCZUK-AWIŻEŃ Krystyna, *Zasoby bibliotek klasztornych w Kłodzku w XVIII wieku*; DŁUGOSZ Józef, *Kolegium jezuickie w Kłodzku na tle innych uczelni tego zakonu na Śląsku*; BUDZYŃSKI Józef, *Jezuici w Kłodzku a barokowy teatr szkolny na Śląsku w XVII i XVIII wieku*.

Sztuka w liturgii, red. ŚWIERZAWSKI Wacław, bp, Kraków: Wydaw. Naukowe PAT 1996 — 344, [1] s. (Rozprawy Instytutu Liturgicznego w Krakowie. *Mysterium Christi. Podręczniki Liturgiki Ogólnej i Szczegółowej*, 7).

Na treść pracy składają się następujące artykuły: ZIELNIOK Marian, *Kultura — sztuka — Kościół*; TENZE, *Wspólnota chrześcijan w swoim Kościele*; DYL Andrzej Gerard, *Posoborowe przepisy prawno-liturgiczne dotyczące wyposażenia wnętrza kościoła*; ROSIER-SIEDLECKA Maria Ewa CR, *Teologiczna myśl i funkcja poszczególnych elementów wnętrza sakralnego*; TAŻ, *Estetyka dekoracji wnętrza kościoła*; BOGDANOWSKI Janusz, *Kościół w krajobrazie*; REGINEK Antoni, *Śpiew i muzyka w kościele*; ŚWIERZAWSKI Wacław, *Zakorzenie sztuki liturgicznej w teologii. (O dojrzałe powołanie artysty)*; SZCZEBAK Władysław, *Co to jest konserwacja i ochrona zabytków?*; NADROWSKI Henryk MIC, *Funkcje budowli kościelnej*; KUPIEC Kazimierz, *Ikona obrazem świata niewidzialnego*; ŁACZYŃSKI Tomasz, *Witraż w kościele*; BOGUNIOWSKI Józef Wacław SDS, *Elementy dekoracyjne miejsca kultu chrześcijańskiego w pierwszych trzech wiekach*.